

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3354>

ArticleHistory:

Received

05/02/2023

Accept

14/03/2023

Available

online

15/03/2023

DEVELOPING A SCALE FOR MIDDLE SCHOOL STUDENTS' JUSTICE TENDENCIES TOWARDS PEERS IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT¹

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİM ORTAMINDAKİ AKRANLARINA YÖNELİK ADALET EĞİLİMLERİ ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Dilek BİLGİN²
Necati DEMİR¹

Abstract

This study aimed to develop a scale for middle school students' justice tendencies towards peers in the educational environment. In line with the literature review, the sub-scales were defined as follows: treating friends equally and equitably, protecting friends' rights, standing up for what/who is right, taking responsibility for misbehaviour, doing justice to the work at hand, and sharing fairly. The scale is a 5-point Likert-type scale rated as follows: never, rarely, occasionally, often, and always. An item pool was created after the data was collected from students who did not take part in the actual administration of the scale. After receiving the opinions of subject-matter experts and language experts, the items in the item pool were administered to a total of 628 fifth-, sixth-, seventh-, and eighth-grade students from seven different regions of Turkey. During the item analysis, the internal consistency of the scale was analysed using the Cronbach's alpha coefficient, and Cronbach's alpha was found to be .766. This value shows that the scale is very reliable. To analyse the construct validity of the Scale for Students' Justice Tendencies Towards Peers in the Educational Environment, exploratory factor analysis was conducted with 405 students and confirmatory factor analysis was conducted with 223 students. As a result, a valid and reliable scale of 26 items was developed.

Key words: Value education, Turkish lesson, justice value, validity, reliability.

¹ Bu çalışma Dilek BİLGİN tarafından Prof. Dr. Necati Demir danışmanlığında hazırlanmakta olan « Türkçe Dersinde Bibliyoterapi ile Değer Öğretimi » adlı doktora tez araştırması kapsamında üretilmiştir.

² Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, dilekinanbilgin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2124-8852>.

³ Prof. Dr, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, necatidemir@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0762-410X>.

Özet

Bu çalışmanın amacı Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği'nin geliştirilmesidir. Yapılan literatür taraması sonrası alt boyutları arkadaşlarına eşit ve denk davranmak, arkadaşlarının hakkını gözetmek, haklı olanın yanında yer almak, hatalı davranışlarının sorumluluğunu almak, yaptığı işin hakkını vermek ve adil paylaşım yapmak olarak belirlenen ölçekte 5'li Likert derecelemesi kullanılmıştır. Ölçeğin her maddesi için "hiçbir zaman", "nadiren", "ara sıra", "çoğu zaman" ve "her zaman" şeklinde cevap seçenekleri bulunmaktadır. Asıl uygulamada yer almayan öğrencilerden toplanan veriler sonrası madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki maddeler alan ve dil uzmanlarının görüşü alındıktan sonra Türkiye'nin yedi ayrı bölgesinden 5, 6, 7 ve 8. sınıflardan toplam 628 öğrenciye uygulanmıştır. Madde analizleri yapılırken ölçeğin iç tutarlılığına Cronbach Alpha katsayısı ile bakılmış Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı .766 hesaplanmıştır. Bu da ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği'nin yapı geçerliğini ortaya koymak için 405 öğrenci ile açımlayıcı faktör analizi, 223 öğrenci ile de doğrulayıcı faktör analizi yapılarak 26 maddelik geçerli ve güvenilir bir ölçek oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Değer eğitimi, Türkçe dersi, adalet değeri, geçerlik, güvenilirlik.

GİRİŞ

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın temel amaçlarından biri bireylerin millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması; millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesidir (MEB, 2018). Değer eğitimi; bireylerin değerleri önce fark etmelerini daha sonra ise bu değerleri kişilik haline getirebilmelerini amaçlayan, evde aile ile başlayıp okulda ve hayat boyu devam eden bir süreçtir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerler eğitime yönelik on kök değer belirlenmiştir. Bu değerlerden biri de adalet değeridir. Ortaokul öğrencilerinin eğitim ortamındaki akranlarına yönelik adalet eğilimlerini ölçen bir ölçeğin geliştirilmesi değer eğitiminde yapılacak çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Toplumlar gelecek kuşaklarının değerlerden uzaklaşmasını sorun olarak görmekte bu da değer eğitime verilen önemi artırmaktadır (Yaman, 2016). Değer eğitimi karakter eğitimidir (Yılmaz, 2013). Değer eğitimi, değerlerin dolaylı ya da doğrudan bireylere kazandırılarak toplumun bir üyesi olarak davranabilmelerinin sağlanmasıdır (Özdaş, 2013). Bir toplumun kültürünün gelecek nesle aktarılmasının en etkili yolu okullardır (Göldağ, 2015).

Türkçe dersi dört temel dil becerisinin yanı sıra değer eğitimi de içeren bir yapıya sahiptir (MEB, 2019). Türkçe dersi edebi metinlerden hareketle yürütüldüğü için değer eğitim metotlarına uygundur (Karatay, 2011). Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (2018) özel amaçlarından biri bireylerin millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanmasıdır. Bu amaçlar doğrultusunda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere on kök değere yer verilmiştir. Bu değerlerden biri olan adalet değeri toplumsal yaşamın düzenli ve sistemli bir şekilde sürdürülmesinde önemli bir etkiye sahiptir.

Toplumlar gelecek kuşaklarının değerlerden uzaklaşmasını sorun olarak görmekte bu da değer eğitime verilen önemi artırmaktadır (Yaman, 2016). Değer eğitimi karakter eğitimidir (Yılmaz, 2013). Değer eğitimi, değerlerin dolaylı

ya da doğrudan bireylere kazandırılarak toplumun bir üyesi olarak davranabilmelerinin sağlanmasıdır (Özdaş, 2013). Bir toplumun kültürünün gelecek nesle aktarılmasının en etkili yolu okullardır (Göldağ, 2015).

Adalet, TDK sözlükte “Herkesine kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk” (Türk Dil Kurumu [TDK], 2020) şeklinde karşılık bulmaktadır. Adalet değerine karşılık bazı tutum ve davranışlar MEB (2018) tarafından adil olma, eşit davranma ve paylaşma şeklinde açıklanmıştır. Bu çalışmada adalet değeri arkadaşlarına eşit ve denk davranmak, arkadaşlarının hakkını gözetmek, haklı olanın yanında yer almak, hatalı davranışlarının sorumluluğunu almak, yaptığı işin hakkını vermek ve adil paylaşım yapmak üzere beş boyut olarak değerlendirilmiştir (TDK, 2005; Çelikkaya, 2008; Yaman, 2016; MEB, 2017; Karadavut, 2020).

Ölçmede geçerlik; ölçülmek istenen şeyin ölçülebilmiş olma derecesi, ölçülmek istenenin başka şeyle karşılaştırmadan ölçülebilmesidir (Karasar, 2015). Bu araştırmada geliştirilen ölçeğe açıcı faktör analizi daha sonra ise yapının doğruluğunu kanıtlamak için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış bu şekilde ölçeğin geçerliği kanıtlanmak istenmiştir.

Güvenirlilik; aynı şeyin farklı ölçümleri arasındaki kararlılık, ölçülmek istenen şeyin sürekli aynı sembollerini alması, aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçütlerin kullanılması ile aynı sonuçların alınması, ölçmenin tesadüfi yanılğılardan arınık olmasıdır (Karasar, 2015). Ölçeğin güvenirliliğini sağlamak için ölçeğin genelinin Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmış ve .766 olarak oldukça güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan alanyazın taramasında Karadavut (2020)’un “Adalet değeri ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması” adlı çalışması tespit edilmiş fakat bu ölçeğin öğretmenlerin gözünden öğrencilerin adalet davranışlarını ölçtüğü; Tarhan (2020)’ın “Sınıfta adalet ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması” adlı çalışması tespit edilmiş, bu çalışmanın ortaöğretim öğrencileri üzerinde yürütüldüğü görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinin eğitim ortamındaki akranlarına yönelik adalet eğilimlerini ölçen bir ölçeğe rastlanmamıştır.

Alanyazında adalet değeri eğitime yönelik geliştirilen çalışmaların sayıca fazla olduğu fakat ortaokul öğrencilerinin adalet değerine ilişkin eğilimlerinin tespit edilebileceği çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Bu da bir ölçeğin geliştirilmesi gereğini meydana getirmektedir. Bu çalışma sayesinde ortaokul öğrencilerinin eğitim ortamındaki akranlarına yönelik adalet eğilimlerini tespit etmek ve bu doğrultuda değer eğitimi çalışmalarını düzenlemek mümkün olacaktır. Ölçeğin 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine yönelik geniş bir kapsamda ele alınmış olması, ölçeğin tüm ortaokul öğrencileri düzeyinde uygulanabilme avantajını sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeğinin geçerlik ve güvenirliliğini ortaya koymaktır.

Bu araştırmada pilot uygulamaya katılan öğrencilerin ölçek maddelerine gerçekçi yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

Bu araştırma; 2022-2023 eğitim öğretim yılı 1. Döneminde Türkiye’nin 7 ayrı bölgesinden seçilen birer merkez okulun 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın çalışma deseni, çalışma grubu, veri toplama aracının geliştirilme sürecine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Araştırma Deseni ve Çalışma Grubu

Genel tarama deseni ile yürütülen çalışmanın çalışma grubunu farklı bölgelerden seçilen okul türlerinden toplam 628 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu öğrencilerinin %38,6'sı erkek, 61,4'ü kızdır. Bu öğrenciler ölçek hedef kitlesine uygun şekilde ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda eğitim almaktadırlar. Çalışma grubu öğrencilerinin %25'i 5. sınıf, %20'si 6. sınıf, %23'ü 7. sınıf ve %32'si ise 8. sınıf öğrencilerinden meydana gelmektedir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilme Süreci

Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği geliştirme sürecinde öncelikle madde havuzu meydana getirmek için literatür taranmış, adalet değeri alt boyutları oluşturulmuştur. Adalet değeri alt boyutları arkadaşlarına eşit ve denk davranmak, haklı olanın yanında yer almak, arkadaşlarının hakkını gözetmek, yaptığı işin hakkını vermek, hatalı davranışlarının sorumluluğunu almak ve adil paylaşım yapmak olarak belirlenmiştir (TDK, 2005; Çelikkaya, 2008; MEB, 2017; Karadavut, 2020). Her boyutla ilgili birer soru bulunan kompozisyon formu oluşturulmuştur. Kompozisyon, asıl uygulamada yer almayan her sınıf seviyesinden beş kız ve beş erkek olmak üzere toplam kırk öğrenciye uygulanmış, onlardan bu formu yazılı olarak yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerden gelen yanıtlar neticesinde 42 sorunun yer aldığı madde havuzu oluşturulmuştur.

Madde havuzunda yer alan maddelerin görünüş, kapsam geçerliği; dil ve anlatıma uygunluğu; eklenmesi ya da çıkması gereken madde olup olmadığını belirlemek için iki ölçek geliştirme, üç Türk dili olmak üzere dokuz uzmandan görüş istenmiştir. Görüş formunda her bir maddenin uygun olup olmama durumunun ve uzmanın açıklama yazabileceği bölümler yer almaktadır. Uzman görüş formuna gelen dönütlerden hareketle madde havuzuna düzeltme, ekleme ve çıkarma işlemleri yapılmıştır. 50 maddeden oluşan ölçek geçerlik ve güvenilirlik analizlerine tabi tutulmuştur.

Açımlayıcı faktör analizi ile ölçeğin yapısını tespit edilmiş, bu yapının uygunluğu ise doğrulayıcı faktör analizi ile yapılmış bu şekilde ölçek geçerliği kanıtlanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin tespit edilmesi için de Cronbach Alfa iç tutarlık katsayılarına bakılmıştır. Böylece Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeğinin geliştirilmesi aşamaları tamamlanmıştır. Analizler Sosyal Bilimler İstatistik Programı (SPSS 21) ve Lisrel 8.54 ile yapılmıştır.

BULGULAR

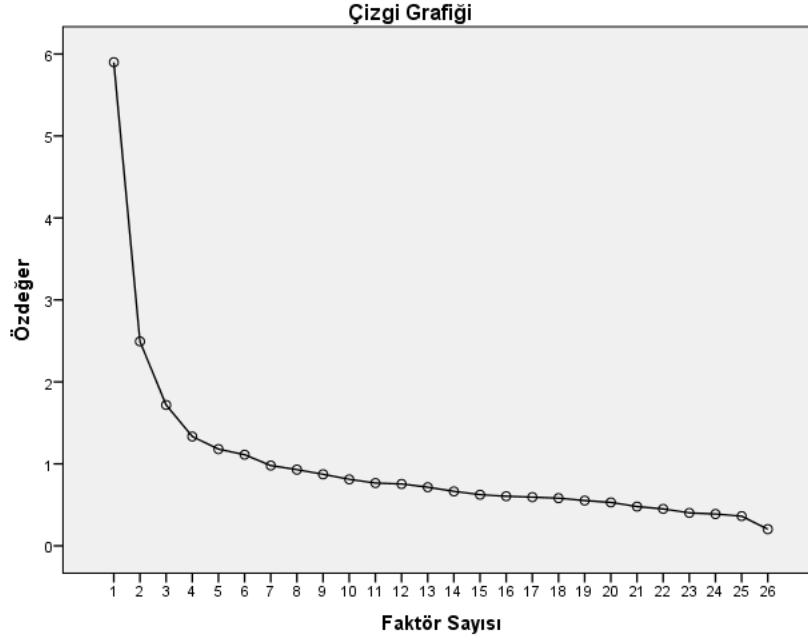
Yapı geçerliği

Yapı Geçerliği, ölçeğin ölçülmek istenen faktörleri ölçebiliyor olmasıdır (Karasar, 2015). Yapı geçerliğini sağlamak için 628 öğrenciden alınan verilerin 405'i açımlayıcı faktör analizinde 223'ü doğrulayıcı faktör analizinde kullanılmıştır. Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği'nin faktör yapısı SPSS 21'de Temel Bileşenler analizi ile, bu yapının doğruluğu ise Lisrel 8.54'de test edilmiştir.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği'nin analiz öncesi faktörleştirmeye uygun olup olmadığına Kaiser

Mayer Olkin ölçüm sonucu ile bakılmış, bu sonuç .84 bulunmuştur. Açıklayıcı faktör analizi için yapmak için Kaiser Mayer Olkin sonucunun .50'nin üzerinde olması gerekmektedir. Bartlett Kay-Kare testi (2845,21, $p=.000$) sonucu maddelerin faktör analizi yapmak için yeterli olduğunu göstermektedir.

Faktör yapısı belirlenirken Kaiser kuralına göre hareket edilmiş özdeğeri 1'den büyük olan faktörler kullanılmıştır (Kaiser, 1960). Ölçeğe ait Cattell kırılma noktası grafiği (Cattell, 1966) Şekil 1'de gösterilmiştir:

1. Şekil 1. Faktör Özdeğerlerine Ait Çizgi Grafiği

Şekil 1'deki çizgi grafik incelendiğinde ölçeğin altı faktör olduğu görülmektedir. Ölçeğin Temel Bileşenler Analiz sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1

Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği Temel Bileşenler Analizi Sonuçları

Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği	$\bar{x}$	SD	Faktör Yüğü	Ortak Varyans	r_{jx}
14. Okuldaki bir eşyaya istemeden zarar verdiğimde bunu telafi etmek için elimden geleni yaparım.	4.56	.81	.66	.51	.60
4. Ortak kullanım eşyalarından birine istemeden zarar verdiğimde, kimse görmemiş olsa bile bunu saklamam, öğretmenime durumu danışırım.	4.29	1.02	.69	.54	.54
43. Okulda yaptığım herhangi bir davranışımın diğer arkadaşlarımı rahatsız edip etmeyeceği benim için önemlidir.	4.40	.94	.63	.43	.53
28. Bir arkadaşımı istemeden kırdığımda ondan özür diler, kendimi affettirmeye çalışırım.	4.49	.82	.60	.51	.53
34. Okul koridorlarında koşmak ya da okulda yere çöp atmak beni rahatsız eder.	4.53	.80	.64	.52	.55
22. Arkadaşlarımla oyun oynarken bir kuralı ihlal ettiğimde, bunu kimse görmese bile bunu onlara kendim söylerim.	4.53	.84	.61	.42	.52

40. İnsanlar hata yapar önemli olanın hata yaptığımda kendimi doğru bir şekilde savunmam olduğunu düşünürüm.	4.53	.81	.58	.44	.53
35.Hatalı bir davranışta bulunsam bile kendimi her zaman savunmalıyım.	4.50	.92	.54	.48	.47
20.Benim yüzümden arkadaşlarımla arası bozulursa bunu düzeltmeye çalışırım.	4.08	1.09	.55	.45	.47
36. Grup çalışmalarında verilen görevlerin kişilerin yeteneklerine göre olması gerektiğini savunurum.	1.40	1.01	.74	.65	.59
38. Aralarında problem çıkan arkadaşlarımdan birine haksızlık yapılmışsa ona destek olur, onu savunurum.	1.37	.93	.72	.56	.55
39. Yakın bir arkadaşım haksızlığa uğradığında onun hakkını savunmak için elimden geleni yapmaya çalışırım.	1.83	1.25	.68	.57	.58
42. Etrafımda bir haksızlık gördüysem bunu uygun bir zamanda dile getiririm.	1.86	1.27	.66	.53	.57
46. Hatalı bir davranışına tanık olursam, benden bununla ilgili şahitlik yapmam istenirse arkadaşımı korumaya çalışırım.	2.10	1.34	.65	.48	.49
31. Öğretmen soru sorduğunda cevap vermek için söz hakkı isterim.	2.98	1.43	.82	.76	.69
33. Kendi konuşmam bittikten sonra arkadaşlarıma da konuşmaları için izin vermeye çalışırım.	2.90	1.49	.81	.75	.69
37. Kantin, tuvalet gibi kuyruk olan yerlerde acelem olduğunda tanıdık birini arar ve ondan yardım isterim.	3.31	1.41	.68	.51	.41
5. Sınıf başkanlığı seçimlerinde oy kullanırken adaylardan biri yakın arkadaşım ise oyumu ona veririm.	3.98	1.17	.61	.43	.29
2. Okul temsilcisi seçimlerinde seçilen temsilcinin sınıf arkadaşım olmasını isterim.	4.38	.99	.67	.51	.31
1. Sınıf başkanlığı seçimlerinde oy kullanırken adayların yapacakları ile ilgili sözlerini (vaatleri) dinler, yararlı olup olmadığına bakar, oyumu vereceğim kişiyi ona göre belirlerim.	4.53	.86	.60	.46	.33
24. Öğretmen bana arkadaşlarıma dağıtmam için çok sevdiğim bir şey verse ben dağıttığım için kendime fazla alırım.	3.96	1.22	.74	.59	.41
18. Okul yemekhanesinde yemek dağıtım görevi aldığımda sevdiğim arkadaşlarımla tabağına azıcık daha fazla yemek koymaya çalışırım.	4.20	1.10	.54	.54	.42
17.Öğretmen bana arkadaşlarıma dağıtmam için herhangi bir şey verse bunu herkese eşit paylaşmaya çalışırım.	4.31	1.16	.51	.44	.28
3. Grupça yaptığımız çalışmalarda hemen çalışmaya başlamaz, beklerim ve diğer arkadaşlarımla çalışmayı tamamlayıp tamamlamayacaklarına bakarım.	3.89	1.30	.76	.61	.32
9. Oynadığımız oyunlar sırasında arkadaşlarımla arasında ayırım yapmam.	4.28	1.07	.45	.45	.27
15. Sınıf başkanı olsam ve yakın arkadaşım yaramazlık yapsa onu hoş görmeye çalışırım.	2.94	1.52	.52	.51	.24

Tablo 1'de yer alan Temel Bileşenler Analizi sonuçları deşifre edildiğinde Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği'nin başlangıçta planlanan altı faktör altında toplandığı

görülmektedir. Ölçekte bulunan 26 madde varyans toplamının % 52'sini açıklamaktadır. Ölçeğin 26 maddesi 6 faktör altında toplanmakta, özdeğerleri 1'i geçmektedir. Maddelerden her birinin bir faktörde yer alması için faktör yükünün .40'ı geçmesine dikkat edilmiştir (Stevens, 1966). Her faktörün içinde en az 3 madde bulunmakta, maddelerin ortak varyanslarının .42-.76 olduğu görülmektedir. Alt boyutlardan ilki olan Eşit ve Denk Davranmak faktörünün özdeğeri 3.93, ikinci alt boyut Arkadaşlarının Haklarını Gözetmek faktörünün özdeğeri 2.97, üçüncü alt boyut Haklı Olanın Yanında Yer Almak faktörünün özdeğeri 2.17, dördüncü alt boyut olan Hatalı Davranışlarının Sorumluluğunu Almak faktörünün özdeğeri 1.75, beşinci alt boyut olan Yaptığı İşin Haklarını Vermek faktörünün özdeğeri 1.64 ve altıncı alt boyut olan Adil Paylaşım Yapmak faktörünün özdeğeri 1.30 olarak bu altı alt boyut varyans toplamının %52'sini açıklamaktadır. Açımlayıcı faktör analizi sonrası geliştirilen ölçeğin başlangıçta planlanan altı boyutunun doğrulandığı görülmektedir.

Doğrulayıcı faktör analizi

Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği başlangıçta altı boyut olarak planlanmıştır. Planlanan faktör yapısını doğrulamak için Lisrel 8.54 paket programında analiz yapılmıştır. Araştırma Modelinin Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2

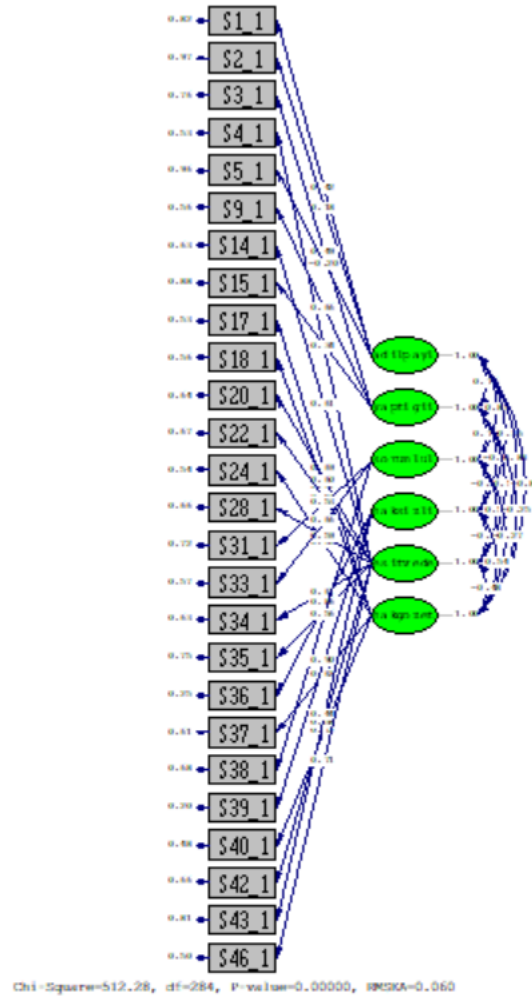
Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği Uyum İndeksleri

Model	X ² /df	GFI	AGFI	NNFI	CFI	RMSEA
Yedi Faktörlü Model	1.80 (284)	.85	.81	.92	.93	.06*

p<.08*

Tablo 2'de yer alan sonuçlar deşifre edildiğinde x²/df oranı 2'nin altında mükemmel; REMSEA değeri .06 kabul edilebilir; NNFI ve CFI değerleri .90 üzerinde, GFI ve AGFI değerleri ise .90'ın altındadır. Sonuçlar incelendiğinde modelin altı faktörlü yapısının uyumlu olduğu görülmektedir. Analiz sonuçları Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeğinin başlangıçta planlanan altı faktörlü yapısının doğrulandığını göstermektedir.

Şekil 2'de yer alan Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeğine ait yol diyagramına bakıldığında altı faktörlü olarak planlanan faktör yapısının doğrulandığı görülmektedir:

2. Şekil 2. Ortaokul Öğrencilerinin Eğitim Ortamındaki Akranlarına Yönelik Adalet Eğilimleri Ölçeği Altı Faktörlü Model Yol Grafiği

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin eğitim ortamındaki akranlarına yönelik adalet eğilimlerini tespit eden bir ölçek geliştirmektir. Bu amaçla ilk olarak literatür taraması yapılmış ve araştırmanın hedef kitlesine uygun yedi ayrı bölgeden seçilen öğrenci grubundan veri toplanarak madde havuzu oluşturulmuştur. Bu maddeler uzman görüşüne başvurulduktan sonra öğrencilere uygulanmış, toplanan veriler üzerinde açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. 26 maddeden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek meydana getirilmiştir.

Ölçeğin her maddesi için beş farklı cevap seçeneği yer almaktadır. Bu cevaplar “hiçbir zaman”, “nadiren”, “ara sıra”, “çoğu zaman” ve “her zaman” şeklindedir. Ölçekte yer alan maddelere % 27’lik alt grup üst grup karşılaştırması yapılmış ve sonuç anlamlı bulunmuştur. Ölçek geneline ait Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısı .766 hesaplanmıştır. Bu da ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Alt boyutların Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .826, .777, .760, .517, .558 ve .417’dir. Alt boyutların katsayılarının düşme sebebinin madde sayısındaki azalmalardan kaynaklandığı düşünülmüştür.

Toplumlar gelecek kuşaklara değerlerini aktarma ihtiyacı duymaktadır. Bu aktarım araçlarından biri okullarda yapılan değer eğitimi çalışmalarıdır. Değerler eğitimi, değer kazandırma faaliyetidir (Hökelekli ve Gündüz, 2007). Değer eğitiminde yapılacak çalışmaların kolay bir şekilde yürütülebilmesi öğrencilerin değer düzeylerinin ölçülebilmesi sayesinde daha pratik olarak yürütülecektir.

Geliştirilen bu ölçek ortaokul öğrencilerinin eğitim ortamındaki akranlarına yönelik adalet eğilimlerini belirlemek amacıyla yapılan bilimsel çalışmalarda kullanılabilir.

Geçerli ve güvenilirlik ölçümleri yapılarak son şekli verilen ölçekten öğrencilerin yüksek puan almaları onların eğitim ortamındaki akranlarına karşı yüksek adalet eğilimine sahip olduklarını, düşük puan almaları ise eğitim ortamındaki akranlarına karşı düşük adalet eğitimiyle sahip olduklarını göstermektedir. Bu sebeple bu ölçek değer eğitimiyle ilgili yapılan çalışmalarda kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Cattell, R. B. (1966). The scree test for the number of factors. *Multivariate Behavioral Research*, 1, 629-637.
- Çelikkaya, T. (2008). *Justice in school practices: 6th and 7th grade students' perceptions of their school experiences* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Göldağ, B. (2015). Orta Öğretim Kurumlarında Okul Kültürü Yoluyla Değerler Eğitimi (Malatya İli Örneği). Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2007). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. Eğitim ve değerler. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Kaiser, H. F. (1960). The application of electronic computers to factor analysis. *Educational and Psychological Measurement*, 20, 141-151.
- Karadavut, T. (2020). Adalet değeri ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (19), 150-163.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies Dergisi*, 6 (1), 1398-1412.
- MEB (2017). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- MEB (2018). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları
- Özdaş, F. (2013). Ortaokullarda Değerler Eğitimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Stevens, J. (1996). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Tarhan, S. (2020). Adaptation of the Scales of Justice in the Classroom into Turkish. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(3), 501-514.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2005). Büyük Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.

- Yaman, E. (2016), Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, M. (2013). Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri. İstanbul: DEM Yayınları.